

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه پیام نور تهران - مرکزی

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

گروه آموزش محیط زیست

پایان نامه کارشناسی ارشد آموزش محیط زیست

عنوان:

اثرگذاری آموزش محیط زیست شهری بر ارزشگذاری و رفتار

زیست محیطی دانش آموزان دختر مقطع راهنمایی ناحیه ۵ استان اصفهان

استاد راهنما :

دکتر مریم لاریجانی

استاد مشاور:

دکتر مهران فرج الهی

پژوهشگر:

الهام شیرانی بیدآبادی

پاییز ۱۳۹۰

تشکرو ق دانی

سپاس و ستایش این دوستان را که الطاف بیکران او بر بهنگان جاریست و حمد و سپاس بی پایان او را که به من نعمت و فرصت آموختن عطا فرمود.

از ائمه و آشنایان عزیزم، خانم دکتر مریم لاریجانی به خاطر رهنمودهای ارزنده ایشان در تمام مراحل تحقیق و مشاوره بزرگوارم، جناب آقای دکتر عمران فرج الهی صمیمانه تشکر و قدردانی می‌کنم.

از بهنگاری بنفشه شایسته عمومی کمیته فرهنگ شهرداری شهرداری استان اصفهان، خصوصاً جناب آقای مهندس مردانی و پرسنل اداره کل آموزش پرورش استان اصفهان از جمله بخش معاونت پژوهشی و هم‌چنین مسئولان محترم اداره ی ناحیه ۵ استان اصفهان به ویژه آقای باقری، و کادر دقتی مدارس دخترانه راهبانی، مودت و بهتم محترم، بالانحص خانم بانو والدین (مدیر مدرسه مودت)، رحیمی (مدیر مدرسه بهتم محترم) و خانم وانگه (معاون مدرسه بهتم محترم) را سپاسگزار می‌کنم. یاد و خاطره دور نگاهش آموز خوبم در طی این پژوهش، همیشه در ذهنم باقی خواهد ماند.

با تشکر از پدر و مادر گرامی که همواره از ابتدای تحصیل تاکنون در راه کسب علم و معرفت حامی و مشوق من بوده‌اند.

و در نهایت از همه کسانی که با صبر و بردباری در این راه بهنگاری و بهرایی با این جانب کردند، سپاسگزارم. و از خداوند متعال برای تمامی این عزیزان آرزوی سلامتی و تندرستی دارم.

الهام شیرانی بیدآبادی

پاییز ۱۳۹۰

تقدیم بہ:

پیشگاہ آخرین کیمیا، ہستی از نسل اولیا، تہا نماندہ عرش بر فرش، آینہ جلوات جمیل لائزالی، او کہ نام زیبایش زمیندہ حر آغازیست.

مقدترین واژہ ہای کتاب آفرینش

پدرو مادر مہربان و خدا کلام

و

آنان کہ بہترین بھنات زندگی ام را در کنارشان بودم.

فهرست اشکال

صفحه

عنوان

۱۶

۱-۱ سطوح مختلف یادگیری در حیطه ی عاطفی

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۲۸	۲-۱ تنوع گروه های مخاطب در حوزه آموزش همگانی محیط زیست
۳۲	۲-۲ عناوین برنامه های مورد نظر در بخش آموزش همگانی محیط زیست
۷۳	۳-۱ طرح تحقیق (طرح پیش آزمون-پس آزمون با گروه کنترل)
۸۴	۴-۱ توزیع پاسخگویان بر حسب تحصیلات پدر
۸۶	۴-۲ توزیع پاسخگویان بر حسب تحصیلات مادر
۸۷	۴-۳ توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت اقتصادی
۸۸	۴-۴ میانگین و انحراف استاندارد نمرات رفتار زیست محیطی دانش آموزان در آموزش زیست محیطی در زمینه حفاظت فضای سبز شهری
۸۹	۴-۵ مقدار آماره آزمون t برای نمره رفتار زیست محیطی در زمینه حفاظت فضای سبز
۹۰	۴-۶ میانگین و انحراف استاندارد نمرات رفتار زیست محیطی دانش آموزان در آموزش زیست محیطی در زمینه مدیریت زباله های شهری
۹۱	۴-۷ مقدار آماره آزمون t برای نمره رفتار زیست محیطی در زمینه مدیریت زباله های شهری
۹۲	۴-۸ میانگین و انحراف استاندارد نمرات رفتار زیست محیطی دانش آموزان در آموزش زیست محیطی در زمینه مدیریت مصرف انرژی
۹۳	۴-۹ مقدار آماره آزمون t برای نمره رفتار زیست محیطی در زمینه مدیریت مصرف انرژی

- ۹۴ ۴-۱۰ میانگین و انحراف استاندارد نمرات ارزشگذاری زیست محیطی دانش آموزان در آموزش
زیست محیطی در زمینه حفاظت فضای سبز
- ۹۵ ۴-۱۱ مقدار آماره آزمون t برای نمره ارزشگذاری زیست محیطی در زمینه حفاظت فضای سبز
- ۹۶ ۴-۱۲ میانگین و انحراف استاندارد نمرات ارزشگذاری زیست محیطی دانش آموزان در آموزش
زیست محیطی در زمینه مدیریت زباله های شهری
- ۹۷ ۴-۱۳ مقدار آماره آزمون t برای نمره ارزشگذاری زیست محیطی در زمینه مدیریت زباله های
شهری
- ۹۸ ۴-۱۴ میانگین و انحراف استاندارد نمرات ارزشگذاری زیست محیطی دانش آموزان در آموزش
زیست محیطی در زمینه مدیریت زباله های شهری
- ۹۹ ۴-۱۵ مقدار آماره آزمون t برای نمره ارزشگذاری زیست محیطی در زمینه مدیریت مصرف انرژی

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۸۵	۴-۱ توزیع پاسخگویان بر حسب درصد تحصیلات پدر
۸۶	۴-۲ توزیع پاسخگویان بر حسب درصد تحصیلات مادر
۸۷	۴-۳ توزیع پاسخگویان بر حسب درصد وضعیت اقتصادی
۸۹	۴-۴ میانگین نمره رفتار زیست محیطی در آموزش حفاظت فضای سبز
۹۱	۴-۵ میانگین نمره رفتار زیست محیطی در آموزش مدیریت زباله های شهری
۹۳	۴-۶ میانگین رفتار زیست محیطی در آموزش مدیریت انرژی
۹۵	۴-۷ میانگین نمره ارزشگذاری زیست محیطی در آموزش حفاظت فضای سبز
۹۷	۴-۸ میانگین نمره ارزشگذاری زیست محیطی در آموزش مدیریت زباله
۹۹	۴-۹ میانگین نمره ارزشگذاری زیست محیطی در آموزش مدیریت مصرف انرژی

چکیده

همانگونه که بشر پیوسته اثرات مهمی بر روی محیط زیست خود دارد، آموزش محیط زیست نیز در این رابطه از اهمیت خاص خود برخوردار می باشد و همواره بهترین ابزار برای ایجاد آگاهی در جامعه در راستای افزایش حساسیت، توجه و دانش عموم مردم در مورد جنبه های زیست محیطی بوده است. هدف از پژوهش حاضر تعیین میزان اثرگذاری آموزش محیط زیست شهری بر ارزشگذاری و رفتار دانش آموزان دختر مقطع راهنمایی ناحیه ۵ استان اصفهان است. روش پژوهش بر اساس ماهیت نیمه تجربی یا طرح پیش آزمون- پس آزمون و گروه کنترل بود. برای دستیابی به هدف پژوهش، از بین مدارس راهنمایی ناحیه ۵ استان اصفهان به روش نمونه گیری خوشه ای تصادفی چند مرحله ای، دو کلاس ۲۵ نفره در دو مدرسه راهنمایی، یکی به عنوان گروه کنترل و دیگری به عنوان گروه آزمایش انتخاب شدند. و سپس به مدت ده جلسه آموزشی، گروه آزمایش تحت آموزش محیط زیست شهری قرار گرفتند. در این پژوهش از دو ابزار استفاده شد. یکی پرسشنامه ارزشگذاری و دیگری پرسشنامه رفتار که هر دو محقق ساخته بودند. روایی پرسشنامه ها از طریق بررسی توسط چند تن از متخصصان و اساتید محیط زیست محقق گردید و پایایی آن از طریق آلفای کرونباخ، برای پرسشنامه رفتار، ۰.۷۵ و برای پرسشنامه ارزشگذاری، ۰.۸۱ قابل قبول گردید. در این پژوهش، تحصیلات پدر، تحصیلات مادر و وضعیت اقتصادی پاسخگویان به عنوان متغیرهای کنترل در نظر گرفته شدند.

نتایج پژوهش نشان داد که، آموزش های محیط زیست شهری بر رفتار دانش آموزان در گروه آزمایش در سه مبحث حفاظت فضای سبز، مدیریت زباله های شهری و مدیریت مصرف انرژی به طور مشهودی تاثیرگذار است. هم چنین آموزش های محیط زیست شهری بر ارزشگذاری دانش آموزان گروه آزمایش تنها در سه مبحث حفاظت فضای سبز شهری و مدیریت مصرف انرژی تاثیر گذار بوده است. و اختلاف معناداری بین میانگین ارزشگذاری دو گروه آزمایش و کنترل در موضوع مدیریت زباله های شهری به چشم نمیخورد.

کلمات کلیدی: آموزش محیط زیست شهری، ارزشگذاری زیست محیطی، رفتار زیست محیطی

فصل اول:

کلیات پژوهش

۱-۱ مقدمه

همانگونه که بشر پیوسته اثرات مهمی بر روی محیط زیست خود دارد، آموزش محیط زیست نیز در این رابطه از اهمیت خاص خود برخوردار می باشد و همواره بهترین ابزار برای ایجاد آگاهی در جامعه در راستای افزایش حساسیت، توجه و دانش عموم مردم در مورد جنبه های زیست محیطی بوده است. در این میان سازمان های غیر دولتی (NGO) نیز علاوه بر رویکردهای دیگر می توانند در روند برنامه های آموزش محیط زیست تاثیر به سزایی داشته باشند.

رشد جمعیت، استفاده روز افزون از سوخت های فسیلی، ضایعات و پساب های بسیار آلوده صنایع و دیگر فعالیت های بشری که از نظر محیط زیست مطلوب نیستند باعث شده اند که تغییرات عظیم و متاسفانه

ترسناکی را بر روی سطح زمین، خانه دائمی ما به وجود آورند. گرمایش ناگهانی زمین در اثر گاز های گلخانه ای حاصل از فعالیت ما انسان ها، تخریب لایه اوزون، مسمومیت دریاچه ها و اقیانوس ها، کاهش آب شیرین، آب شدن یخ های قطبی، انقراض گونه های مختلف زیستی، آلودگی شدید هوای شهرهای بزرگ و آلودگی آبهای زیرزمینی همگی از بلایایی هستند که صنایع و توسعه بی رویه بشری برای ما به ارمغان گذاشته اند [7].

از آنجایی که تخریب محیط زیست در اثر آلودگی ناشی از فعالیت های انسانی حد و مرز فیزیکی ندارد، به نظر میرسد که فعالیت و توسعه نامسئولانه تمامی کشورهای در حال توسعه و پیشرفته در این تخریب همگانی اثر داشته و در واقع برای اصلاح فعالیت های نامطلوب بشری نیاز مبرمی برای یک همکاری جهانی وجود دارد. یکی از ابزارهای بسیار قوی برای کاهش و توقف این رفتارهای غیر مسئولانه ی بشری، آموزش محیط زیست در سطح دبستان، دبیرستان و دانشگاه ها می باشد. درک مشکل دانش زیست محیطی و فهم اولیه آن شرط لازم برای اقدامات اساسی در جهت تخریب زدایی محیط زیست در اثر توسعه بی رویه است. کشور ما ایران به طور روزافزونی در حال توسعه است و از طرفی کشور نفت خیز و در نتیجه نیمه صنعتی به حساب می آید، نیاز مبرمی به توسعه آموزش محیط زیست دارد. کمبود آب، طبیعت خشک و یا نیمه خشک ایران، رشد جمعیت و استفاده بیش از حد از سوخت های فسیلی و بی و بندباری در مصرف آن باعث می شود که مسئولان هر چه سریع تر به فکر چاره ای برای تنها خانه ی ما ایران بنمایند که از مهمترین اقدامات آن توسعه و گسترش دانش زیست محیطی است. بنابراین، آموزش محیط زیست و توسعه صحیح آن در کلیه مراکز آموزشی از اهمیت بسیار بالایی برخوردار می باشد.

شاید برای برخی از مردم قبول اینکه انسان قسمتی از حیات است مشکل باشد. در حقیقت ما قسمتی از طبیعت هستیم. ما از هزاران طریق بستگی به زمین و سیستم طبیعی داریم و جز جداناپذیر چرخه طبیعت

هستیم. برای اینکه وابستگی خود را به طبیعت بدانید یک نگاه مختصری به اطراف بیندازید. هر چه اطراف خود می بینید از زمین و طبیعت به دست آمده است. لباسی که میپوشیم، قهوه و چای صبحگاهی، نان، کره و میوه ها همه از زمین یعنی خاک، آب، هوا و گیاهان به دست آمده است. اگر چه تعدادی از ما انسان ها خودمان را از طبیعت جدا کرده ایم ولی به چند طریق به طبیعت بستگی داریم. به هیچ عنوان نمیتوانیم خود را از طبیعت جدا و بدون آن زندگی کنیم. همچنین بر چرخه ی طبیعت تاثیر می گذاریم و بنابراین جز جداناپذیر سیستم پیچیده اطراف هستیم. نه تنها ما به طبیعت بستگی داریم، طبیعت نیز به ما وابسته است. بنابراین انسان قسمتی از طبیعت است، از نظر اقتصادی منابع مهم به طبیعت وابسته است و نیاز به خدمات اکولوژیکی که برای بقا و خوشبختی دراز مدت ضروری است دارد [۷].

همگام با توسعه شهرنشینی و تحولات اجتماعی و اقتصادی شهرها، چه از نظر اجتماعی و چه از نظر اقتصادی، در زمینه ی زندگی در شهرها، نارسائی هایی به چشم میخورد که در بسیاری از موارد به صورت حاد جلوه گر شده است. در قالب همین نارساییهای اجتماعی و اقتصادی، محیط زیست نیز در اثر جریانهای زندگی شهری و احتیاجات دنیای صنعت و ماشینیسیم، در معرض خطر قرار گرفته است. توسعه چشمگیر شهرنشینی همراه با توسعه شهرها از نظر جمعیت و مساحت و به وجود آمدن کلانشهرها موجب ایجاد بافت ها و ترکیب های مختلف شهری و عوامل ارتباطی و اقتصادی پیچیده ای شده است. زندگی شهری موجب تاثیر بیشتر انسان بر محیط زیست شده است. این مساله ناشی از رشد جمعیت و چیرگی فناوری بر حیات انسانی است. گرچه شهرنشینی دارای اثرات مثبت اقتصادی و اجتماعی بوده، ولی خود متقابلا به مشکلات و معضلاتی برای ساکنان شهرها دامن زده است که می توان آنها را به عنوان مشکلات شهرنشینی در عصر حاضر به حساب آورد. یکی از مشکلات رایج شهرنشینی، معضلات زیست محیطی است [۲۱].

معمولا شهرنشینی و صنعتی شدن را مترادف متمدن شدن و توسعه می دانند، اما اداره و ساماندهی جامعه نوین و توسعه فزاینده آن چنان پیچیدگی هایی ایجاد کرده که در اغلب موارد به درماندگی هایی ختم شده اند که امروزه با واژه بحران شناخته می شوند. نگاهی گذرا بر وضعیت محیط زیست جهان در ۲ دهه گذشته نشان می دهد علی رغم حساسیت های اخیر در زمینه محیط زیست نه تنها اثرات مخرب انسانی کاهش نیافته، بلکه مسائل حاد و دشواری مانند آلودگی شدید جوی، نازک شدن لایه ازن، تشدید پدیده گلخانه ای و اثرات متعدد ناشی از این پدیده ها مطرح شده است. در این میان شهرها نیز به عنوان مراکز جذب جمعیت با مسائل و مشکلات متعدد و مختلف زیست محیطی مانند آلودگی هوا، صدا، تولید زباله، آلودگی آب ها و... روبه رو هستند که این مساله خود منجر به گسترش و افزایش شدت فشارهای وارده بر محیط زیست و در نتیجه بروز انواع آلودگی های زیست محیطی، تخریب منابع و کاهش فضاها طبیعی و در پی آن افزایش نیاز شهروندان به محیط زیستی سالم تر شده است. بد نیست بدانیم شهرها فقط ۴ درصد سطح زمین را اشغال می کنند ولی ۸۰ درصد گازهای آلاینده و مخرب اقلیم را تولید می کنند.

رشد شهرنشینی از جمله اقتضائات امروزه جوامع در حال توسعه یافته است. اما به تبع این رشد باید به محیط زیست بیشتر توجه شود. اگر بخواهیم به اهداف توسعه هزاره دست یابیم و شهرهای پاکی داشته باشیم، چاره ای نیست مگر این که برنامه ریزی زیست محیطی در تمام جنبه های مدیریت شهری وارد شود. ایجاد شهرهای دوستدار محیط زیست یک چالش بزرگ و ضروری است. آموزش و مشارکت شهروندان یکی از راه حل های علمی ساماندهی شرایط زیست محیطی شهرهاست. بیش از ۶۰ درصد جمعیت کشور در شهرها ساکن شده اند بدون آن که مسائل شهرنشینی به آنها آموزش داده شود.

دانش امروزی بشر این امکان را می دهد تا شهرهای سبزی ایجاد کنیم. شهر سبزی که افراد بتوانند فرزندانشان را در آن پرورش دهند و آرزوهایشان را در محیطی منظم، تمیز و سالم دنبال کنند. این مساله فقط مستلزم فکر سبز و خواستن است [۲۱].

۲-۱ شرح و بیان مسئله

محیط زیست شهری، در یک مفهوم خیلی گسترده متشکل از منابع، انسان و دیگر فرایندهایی است که منابع را به محصولات و خدمات قابل استفاده تبدیل نماید و تأثیرات چنین فرایندهایی ممکن است منفی و یا مثبت باشد. به هر حال محیط زیست شهری محصول برخورد و تلفیق سه بعد مجزای محیط طبیعی محیط انسان ساخت و محیط اقتصادی و اجتماعی است و توجه واحد به هر یک از این ابعاد بدون توجه به دو بعد دیگر به ناپایداری محیط شهری می انجامد. کلانشهرها به خصوص در کشورهای در حال توسعه پیوسته در معرض خطرات و معضلات شهری بسیار پیچیده و پر دامنه ای می باشد. بسیاری از این شهرها به شدت از آلودگی منابع آبی، آلودگی هوا، عدم کفایت آب آشامیدنی، نبود سیستم جمع آوری و تصفیه فاضلاب، آلوده شدن خاک به مواد شیمیایی، انباشته شدن مواد زائد جامد، فرسایش خاک و ..... رنج می برند. آثار تجمعی اینگونه مسائل زیست محیطی نه تنها باعث تهدید سلامتی شهروندان می شود بلکه به توان شهری جهت دستیابی به رشد اقتصادی - سیاسی لطمات جدی وارد می کند [۲۱].

شهرنشینان در کانون برخی از مهمترین مسائل زیست محیطی هستند. امروزه توجه به محیط زیست شهری و توسعه بوم شناختی شهری تولدی دوباره یافته است. مردم دریافته اند که پیوند شهر و محیط های وحش جدایی ناپذیر است. انسان در سراسر جهان هر روز بیشتر بصورت یک گونه شهرنشین در می آید. در آمریکا ۷۰٪ مردم در ۳٪ وسعت خشکیهای کشور و ۸۰٪ در شهرها زندگی می کنند. اکنون بیش از ۵۰٪

مردم جهان در شهرها زندگی می کنند حدود ۸۰٪ مردم کشورهای توسعه یافته در شهرها زندگی می کنند و حتی برای فقیرترین کشورهای در حال توسعه این رقم ۲۰٪ است. در بیشتر کشورها قسمت اعظم ساکنان شهری در بزرگترین تک شهر کشور زندگی خواهند نمود. برای بیشتر مردم در آینده زندگی در یک محیط با کیفیت به معنی زندگی کردن در شهری است که تامین محیط زیست آن با دقت اداره شده باشد. کاشت درخت، بوته و گل به زیبایی شهری می افزاید. گیاهان نیازهای مناطق مختلف را به شیوه های متفاوتی تامین می کنند. درخت تامین سایه می کند و این خود نیاز به استفاده از کولر را کاهش میدهد و رفت و آمد در روزهای داغ را مطبوع می کند. سبزینه ی پارک محل آرامی برای تماشا و تامل فراهم می کند و درخت و بوته می تواند برخی از سروصدای شهرها را سد کند و در شکل‌های پیچیده و ساختمان های جالب آن احساس خلوت نشینی به وجود آورد. به علاوه گیاهان زیستگاه حیات وحش نیز هستند و از جمله پرندگان و سنجابها را که در چشم بسیاری از شهرنشینان جذاب و دلپذیر می نمایند در خود پناه می دهند. در شهرها بیشتر انواع حیات وحش بجز پرندگان و برخی پستانداران آرام مثل سنجاب آفت تلقی می شوند (مار و بزوجه و ...). در شهرها حیات وحش زیادی وجود دارد ولی اغلب توجه ما را جلب نکرده اند و الان در دنیا دیدگاه ها بسمتی حرکت می کند که می گوید "محیط های شهری را می توان طوری تغییر داد که زیستگاه انواع دیگری از حیات وحش شود که مردم از آنها لذت می برند". سالانه مبلغ هنگفتی از شهرداری ها صرف توسعه و نگهداری فضاهای طبیعی در شهرها می گردد. این در حالی است که پرسنل و تجهیزات زیادی در این حیطه مشغول انجام وظیفه بوده تا نمادهای طبیعت را همچون دم مسیحایی در کالبد بی روح و خشک شهر بدمد و به آن جان ببخشد و پایداری زیست بوم شهری یعنی تدوام حیات در یک زیست بوم شهری که لازم است فرد، جمعیت، گونه های گیاهی و جانوری و حتی

گونه های منفرد از طریق همکنشی سیاری از موجودات میسر شده و از طریق محیط فیزیکی و شیمیایی با یکدیگر کنش متقابل نمایند [۲۱].

مسئله ی اصلی در این تحقیق عبارتند از تعیین اثرگذاری آموزش محیط زیست شهری بر ارزشگذاری و رفتار زیست محیطی دانش آموزان دختر راهنمایی ناحیه ۵ استان اصفهان. که در کنار آن سعی می شود به سوال های تحقیق پاسخ داده شود.

۱. آیا آموزش زیست محیطی در زمینه حفاظت فضای سبز شهری بر رفتار زیست محیطی دانش آموزان، تاثیر دارد؟

۲. آیا آموزش زیست محیطی در زمینه مدیریت ذباله های شهری بر رفتار زیست محیطی دانش آموزان، تاثیر دارد؟

۳. آیا آموزش زیست محیطی در زمینه مدیریت مصرف انرژی بر رفتار زیست محیطی دانش آموزان، تاثیر دارد؟

۴. آیا آموزش زیست محیطی در زمینه حفاظت فضای سبز شهری بر ارزشگذاری زیست محیطی دانش آموزان، تاثیر دارد؟

۵. آیا آموزش زیست محیطی در زمینه مدیریت ذباله های شهری بر ارزشگذاری زیست محیطی دانش آموزان، تاثیر دارد؟

۶. آیا آموزش زیست محیطی در زمینه مدیریت مصرف انرژی بر ارزشگذاری زیست محیطی دانش آموزان، تاثیر دارد؟

۳-۱ اهمیت و ضرورت تحقیق

شاخص جهانی عملکرد زیست محیطی سال ۲۰۱۰ میلادی در حالی منتشر شده است که ایران در میان ۱۶۳ کشور جهان با ۱۱ پله سقوط نسبت به سال ۲۰۰۸ میلادی در رتبه ۷۸ قرار گرفته است. جواهریان مدیر کل پژوهش و توسعه ی پایدار سازمان حفاظت محیط زیست در این خصوص گفت: مجمع جهانی اقتصاد هر دو سال یکبار به کمک دانشگاه ییل و کلمبیا گزارشی را تحت عنوان شاخص عملکرد محیط زیست (EPI) منتشر می کند که بر اساس گزارش ارایه شده ایران در ۲۰۱۰ از میان ۱۶۳ کشور جهان با نمره ۶۰ در رده ۷۸ قرار گرفته است. وی افزود: شاخص جهانی عملکرد بر مبنای سلامت و بهداشت محیط زیست و بقای اکوسیستم مورد بررسی و رده بندی قرار می گیرد. براساس این شاخص رتبه ی ایران در میان کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا پس از الجزایر، مراکش، سوریه، فلسطین، مصر و تونس در مقام هفتم قرار گرفته است که پس از آن نام لبنان، اردن، عربستان و کویت در این منطقه به چشم می خورد [27].

این در حالی است که کشورمان با امضای نخستین پیمان زیست محیطی در سال ۱۹۷۱ در رامسر، به عنوان یکی از متولیان حفاظت محیط زیست در جهان مطرح شده بود. عباس محمدی، دبیر انجمن زیست محیطی دیده بان کوهستان می گوید: « در ایران عموم مردم و نهادها دست در دست یکدیگر داده اند و با کمال تفاهم محیط زیست را تخریب می کنند. بنده تا چند ماه گذشته معتقد بودم که دولت به دلیل اجرای پروژه های مختلفی چون راه سازی و شهرک سازی نقش بسیاری را در تخریب محیط زیست کشور نصیب خود کرده است، اما در حال حاضر با جرات ادعا میکنم که سهم مردم در این میان بسیار بیشتر از دولت است. »

وی عقیده دارد: « مردم مثل خوره جنگل ها را از بین می برند، مراتع را پر از ذباله می کنند، پرندگان را شکار می کنند، چرای بی رویه دام را به وجود می آورند، ماهیان را بی رویه صید می کنند و ..... وقتی به

جمعیت افرادی که این تخلفات را انجام می‌دهند، توجه کنیم، متوجه می‌شویم که مردم سهم بسیاری در تخریب محیط زیست کشورمان دارند.»

این کارشناس، مشکل محیط زیست کشور را یک مشکل اجتماعی دانست و گفت: «همه مردم و همه مسئولان دولتی سودجویی در حال حاضر را به سودجویی در آینده ترجیح می‌دهند و با توجه به این طرز فکر، رتبه ای بهتر از ۱۳۲ برای محیط زیست کشورمان متصور نیست.»

وی می‌گوید: «در مملکت ما قانون وجود دارد، اما اجرای آن با مشکل مواجه است، اگر ما کار فرهنگی و قانون گذاری و اجرای قانون را به شکل توامان و سخت گیرانه اجرا نکنیم، هیچ کمکی برای نجات محیط زیست کشور نمیتوان انجام داد.» [29]

توسعه چشمگیر شهرنشینی همراه با توسعه شهرها از نظر جمعیت و مساحت و به وجود آمدن کلانشهرها موجب ایجاد بافت ها و ترکیب های مختلف شهری و عوامل ارتباطی و اقتصادی پیچیده ای شده است. زندگی شهری موجب تاثیر بیشتر انسان بر محیط زیست شده است. این مساله ناشی از رشد جمعیت و چیرگی فناوری بر حیات انسانی است. اگرچه شهرنشینی دارای اثرات مثبت اقتصادی و اجتماعی بوده، ولی خود متقابلا به مشکلات و معضلاتی برای ساکنان شهرها دامن زده است که می‌توان آنها را به عنوان مشکلات شهرنشینی در عصر حاضر به حساب آورد. یکی از مشکلات رایج شهرنشینی، معضلات زیست محیطی است [۲۱].

از دیدگاه متخصصان محیط زیست، مسئله اصلی، بالا بردن کیفیت زندگی بشر در چار چوب موازین توسعه پایدار بوده که برای دستیابی به آن باید آموزش های لازم علمی و عملی در زمینه حفظ محیط زیست در جامعه اجرا شود. با توجه به وضعیت محیط زیست متوجه می‌شویم که علت دگرگونی و تخریب، ناشی از

ناآگاهی و یا بی توجهی انسان به محیط اطراف، خودخواهی انسان و پشت پا زدن به ارزش ها و آداب و رسوم گذشته برای حفظ و حمایت از آن بوده است. آموزش می تواند تاثیر قابل توجهی در تقویت فرهنگ زیست محیطی و رسیدن به اهداف توسعه پایدار داشته باشد. آشنایی جوانان با علوم پایه زیست محیطی در مقاطع مختلف تحصیلی می تواند روحیه سازگاری و حس مسئولیت پذیری در حفاظت از منابع طبیعی را در آن ها تقویت کند.

متأسفانه هنوز درسی با عنوان محیط زیست در متون درسی مدارس کشور گنجانده نشده و فقط به بخش های محدودی از کتاب های علوم وسیعی اکتفا شده است. در دانشگاه ها نیز به جز رشته های تخصصی محیط زیست و منابع طبیعی و تا حدودی کشاورزی در دیگر رشته ها دروس محیط زیست حتی دروس اختیاری آنان ارائه نشده است. بدیهی است در چنین وضعیتی مطلوب ترین روشهای آموزشی توأم با دسترسی به دانش روز و نیز تشویق دانش آموزان به یادگیری و مطالعه می تواند در دستیابی به اهداف مدیریتی برای حفظ و حمایت از محیط زیست کمک موثری کند.

آموخته های علمی می تواند توسط افراد در زندگی روزمره استفاده شود و این آموزش ها زمانی بیشترین کارایی را خواهد داشت که افراد با استفاده از راهکارهای اجرایی کسب شده درصدد رفع مشکلات و موانع زیست محیطی برآیند [۴].

۴-۱ هدف های تحقیق

۷. بررسی تاثیر آموزش زیست محیطی در زمینه حفاظت فضای سبز شهری بر رفتار زیست محیطی دانش آموزان.

۸. بررسی آموزش زیست محیطی در زمینه مدیریت ذباله های شهری بر رفتار زیست محیطی دانش آموزان.

۹. بررسی آموزش زیست محیطی در زمینه مدیریت مصرف انرژی بر رفتار زیست محیطی دانش آموزان.

۱۰. بررسی آموزش زیست محیطی در زمینه حفاظت فضای سبز شهری بر ارزشگذاری زیست محیطی دانش آموزان.

۱۱. بررسی آموزش زیست محیطی در زمینه مدیریت ذباله های شهری بر ارزشگذاری زیست محیطی دانش آموزان.

۱۲. بررسی آموزش زیست محیطی در زمینه مدیریت مصرف انرژی بر ارزشگذاری زیست محیطی دانش آموزان.